



Russell George AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol
SeneddHealth@senedd.wales

cc Huw Irranca-Davies, Cadeirydd
Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

17 Ionawr 2022

Annwyl Russell,

Diolch am eich llythyr ar 26 Tachwedd am y Fframwaith Cyffredin dros dro ar gyfer Diogelu Iechyd y Cyhoedd a Diogelwch Iechyd. Rwyf am ateb eich cwestiynau yn y drefn y gwnaethoch eu gofyn.

Cyffredinol

1. Pam mae angen fframwaith cyffredin ar gyfer y maes polisi hwn?

Yn ystod ymarfer gan Lywodraeth y DU ar fframweithiau cyffredin, a gynhaliwyd yn 2017, nodwyd bod diogelu iechyd y cyhoedd yn faes lle'r oedd cryn dipyn o gydlynu eisoes rhwng Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon a bod y cydlynu hwnnw, yn rhannol, yn seiliedig ar berthynas y DU â'r UE a'i hasiantaethau, gan gynnwys y Ganolfan Ewropeaidd ar gyfer Atal a Rheoli Clefydau (ECDC).

Pan oedd y DU yn un o Aelod-wladwriaethau'r UE, roedd pedair gwlad y DU yn cydlynu ac yn rhannu gwybodaeth am ddiogelu iechyd y cyhoedd gydag Iechyd Cyhoeddus Lloegr, awdurdod cymwys cenedlaethol y DU ar y pryd, a'r canolbwynt ar gyfer cyfathrebu â'r Undeb Ewropeaidd. Roedd yr wybodaeth honno'n cynnwys gwybodaeth am fygythiadau iechyd trawsffiniol difrifol, bygythiadau newydd, bygythiadau a oedd yn dechrau dod i'r amlwg, a gwybodaeth am wylidwriaeth, ac arferid mynd ati hefyd i gydlynu ymatebion. Roedd system yr UE hefyd yn helpu'r DU i gydymffurfio â'r Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol (2005) (IHR)¹.

¹ Y Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol (2005) (IHR) yw'r prif fframwaith cyfreithiol sy'n diffinio hawliau a rhwymedigaethau gwledydd wrth ymdrin â digwyddiadau ac argyfyngau iechyd cyhoeddus sydd â'r potensial i groesi ffiniau. Mae'r IHR yn erfyn cyfraith ryngwladol sy'n rhwymo 196 o wledydd gan gynnwys y 194 o wledydd sy'n aelodau o'r WHO.

Mae Llywodraeth y DU, y Llywodraethau Datganoledig ac asiantaethau iechyd cyhoeddus y DU oll yn cytuno bod angen fframwaith er mwyn sicrhau bod modd parhau i gydweithredu ar fygythiadau iechyd trawsffiniol difrifol, gan gydnabod pwysigrwydd cydweithredu o'r fath o ran rhoi lefel uchel o ddiogelwch iechyd i bobl ledled y DU. Aseswyd hefyd fod angen fframwaith er mwyn sicrhau bod y DU yn y sefyllfa orau i fedru cyflawni'r rhwymedigaethau rhyngwladol sydd arni o dan y Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol.

2. Sut y bydd y fframwaith cyffredin hwn yn cysylltu â fframweithiau mewn meysydd polisi cysylltiedig, megis diogelwch a hylendid bwyd a bwyd anifeiliaid ac iechyd a lles anifeiliaid?

Bydd cysylltiadau rhwng y Fframwaith Diogelu Iechyd y Cyhoedd a Diogelwch Iechyd a meysydd polisi cysylltiedig eraill drwy raglen waith sylfaenol a ddatblygwyd gan Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y Pedair Gwlad ac y cytunwyd arni gan Bwyllgor Diogelu Iechyd y DU (mae Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cael eu cynrychioli ar y ddau ohonynt).

3. Mae'r fframwaith dros dro yn nodi y bydd y partïon yn datblygu rhaglen waith ar y cyd. A fydd y rhaglen waith hon yn cael ei chyhoeddi?

Mae'r rhaglen waith ar y cyd yn cael ei datblygu gan Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y Pedair Gwlad, a chafodd Pwyllgor Diogelu Iechyd y DU raglen waith ddrafft gychwynnol yn ei gyfarfod cyntaf ym mis Hydref 2021. Mae'r rhaglen waith wrthi'n cael ei rhoi ar ei gwedd derfynol ar hyn o bryd ar ôl i'r Pwyllgor gyflwyno sylwadau arni ac mae trafodaethau ar gydweithredu ar faterion cyffredinol sy'n gysylltiedig â chyfathrebu a chyhoeddi yn parhau i fynd rhagddynt. Yn ogystal, bydd sut y caiff y Fframwaith, gan gynnwys y rhaglen waith, eu gweithredu yn cael ei ystyried yn unol â'r mecanwaith adolygu a diwygio a amlinellir. Bydd ystyriaeth yn cael ei rhoi hefyd i sut i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i bob un o'r 4 deddfwrfa yn y DU ar sut y bydd y fframwaith hwn yn cael ei weithredu ar ôl i'r broses adolygu hon ddod i ben.

4. Mae'r fframwaith yn nodi mai rhan o'i ddiben yw rheoli gwahaniaeth posibl rhwng gwahanol rannau o'r DU. Bydd partïon yn ceisio cytuno ar ddulliau cyffredin 'lle y gellir cytuno'. Sut y bydd y partïon yn penderfynu pryd y byddai gwahaniaeth yn dderbyniol?

Mae'r fframwaith yn ei gwneud yn ofynnol i bob Llywodraeth ystyried sut y gallai unrhyw newidiadau yn ei gwlad hi effeithio ar y tair gwlad arall, a lle medrir, i gytuno ar ddull gweithredu cyffredin. Mae'r fframwaith yn derbyn na fyddai dull cyffredin bob tro'n addas ac felly nid yw'n newid gallu Llywodraeth i ystyried ac ymateb i ffactorau a blaenoriaethau unigol. Mae hwn yn gam angenrheidiol sydd i'w groesawu i sicrhau bod y pedair gwlad yn siarad yn agored â'i gilydd.

5. Sut y byddai'r fframwaith hwn yn effeithio ar yr ymdriniaeth ag unrhyw bandemig yn y dyfodol?

Mae'r Fframwaith yn sefydlu disgwyliadau cyffredin o ran meysydd cydweithredu allweddol ac yn diffinio ffyrdd o weithio er mwyn sicrhau eu bod yn gogwyddo tuag at gryfhau'r gallu sydd gennym ar y cyd i fynd i'r afael â bygythiadau trawsffiniol difrifol i iechyd.

Yn benodol, mae'r Fframwaith yn ceisio:

- a) gwella effeithiolrwydd y trefniadau sydd gan y DU ar gyfer polisiâu diogelu iechyd y cyhoedd a diogelwch iechyd, a gwella'r ffordd y cydlynir y polisiâu hynny, gan gynnwys parodrwydd ar gyfer argyfyngau a chynllunio ymatebion;

- b) lleihau nifer yr achosion o fygythiadau iechyd trawsffiniol difrifol yn y DU a lleihau effaith y bygythiadau hynny; a
- c) cyn belled ag y bo modd, rhagweld, nodi, paratoi ar gyfer bygythiadau trawsffiniol difrifol i iechyd y cyhoedd yn y DU ac ymateb iddynt.

Y DU a'r UE

6. Mae lechyd Cyhoeddus Cymru wedi mynegi pryderon o'r blaen ynghylch y peryglon o adael sefydliadau'r UE ar gyfer diogelu iechyd y cyhoedd a diogelwch iechyd. Sut mae Llywodraeth Cymru ac lechyd Cyhoeddus Cymru yn lliniaru'r risgiau hyn?

Bwriedir i'r Fframwaith gyd-fynd â Rheoliadau Diogelwch Iechyd (Ymadael â'r UE) 2021, a'u hategu. Bwriad y Rheoliadau hynny, yn eu tro, yw helpu i weithredu'r trefniadau rhwng y DU a'r UE ar gyfer cydweithredu ar ddiogelwch iechyd o dan y Cytundeb Masnach a Chydweithredu. Mae Teitl 1 o Ran 4 (Cydweithredu Thematig) yn y Cytundeb hwnnw'n cefnogi trefniadau effeithiol a rhannu gwybodaeth rhwng y DU a'r UE os bydd bygythiad trawsffiniol difrifol i iechyd yn lledaenu, neu os bydd risg iddo ledaenu, ar draws ffiniau o leiaf un o Aelod-wladwriaethau'r UE a'r DU.

I grynhoi, mae'r Cytundeb Masnach a Chydweithredu yn gwneud darpariaeth i'r DU, sefydliadau'r UE ac Aelod-wladwriaethau'r UE :

- gyfnewid gwybodaeth;
- asesu risgiau iechyd y cyhoedd; a
- chydlynu mesurau y gallai fod eu hangen er mwyn diogelu iechyd y cyhoedd.

Er mai Asiantaeth Diogelwch y DU (UKSHA) yw Canolbwynt dynodedig y DU o dan delerau'r Cytundeb Masnach a Chydweithredu, mae Llywodraeth Cymru ac lechyd Cyhoeddus Cymru yn cael eu cynrychioli ar Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y Pedair Gwlad ac ar Bwyllgor Diogelu Iechyd y DU. Gan Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth y DU y mae cadeiryddiaeth Pwyllgor Diogelu Iechyd y DU yn y flwyddyn gyntaf. Bydd cadeiryddiaeth y Pwyllgor a Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y 4 Gwlad yn cylchdroi bob blwyddyn, gan sicrhau bod y pedair llywodraeth yn cael gwybod am y gwaith a fydd yn mynd rhagddo ac yn cymryd rhan lawn ynddo.

7. O dan Reoliadau Diogelwch Iechyd (Ymadael â'r UE) 2021, mae lechyd Cyhoeddus Cymru a Llywodraeth Cymru wedi ysgwyddo rhai cyfrifoldebau a wnaed yn flaenorol ar lefel yr UE, fel cynrychioli Cymru ar Bwyllgor Diogelu Iechyd newydd y DU. A allech chi gadarnhau pa gyfrifoldebau newydd y bydd lechyd Cyhoeddus Cymru a Llywodraeth Cymru yn eu hysgwyddo a pha adnoddau sydd wedi'u dyrannu ar gyfer hyn? Sut mae'r trefniadau newydd yn wahanol i'ch trefniadau blaenorol pan oedd y DU yn Aelod-wladwriaeth o'r UE?

Mae Llywodraeth Cymru ac lechyd Cyhoeddus Cymru ill dau yn cael eu cynrychioli ar Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y Pedair Gwlad a Phwyllgor Diogelu Iechyd y DU. Nodwyd bod cymorth ar gael ar gyfer y swyddogaethau hyn o gyllidebau sy'n bodoli eisoes. Yn y gorffennol, lechyd Cyhoeddus Cymru oedd yn darparu cadeirydd/arweinydd Gweithgor Trefniadau Pontio'r UE y Pedair Gwlad ar Ddiogelu Iechyd (a oedd yn canolbwyntio ar drefniadau pontio'r UE) ac mae wedi cadw rôl y cadeirydd ar gyfer blwyddyn gyntaf Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y Pedair Gwlad. Gan Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth y DU y mae cadeiryddiaeth Pwyllgor Diogelu Iechyd y DU yn y flwyddyn gyntaf. Bydd swyddi cadeirydd y Pwyllgor a chadeirydd Grŵp Goruchwylio Diogelu Iechyd y 4 Gwlad yn cylchdroi bob blwyddyn.

Bydd angen adnoddau ar gyfer rhaglen waith sylfaenol y DU er mwyn sicrhau y bydd Cymru yn gallu gwneud cyfraniad llawn a pharhaus, ac mae asesiad o'r adnoddau sydd eu hangen wrthi'n cael ei gynnal ar hyn o bryd.

8. Bydd Asiantaeth Diogelwch Iechyd y DU (UKHSA) yn cyflawni rhai swyddogaethau cydlynw a wnaed yn flaenorol ar lefel yr UE. A yw Llywodraeth Cymru yn fodlon bod gan Asiantaeth Diogelwch Iechyd y DU ddigon o adnoddau i gyflawni'r swyddogaethau hyn?

Mae UKHSA wedi etifeddu cyfrifoldebau ac adnoddau a arferai gael eu dynodi i lechyd Cyhoeddus Lloegr, y canolbwynt cenedlaethol blaenorol ar gyfer y DU. Roedd y cyfrifoldebau a'r adnoddau hynny'n cwmpasu cyfrifoldebau parhaus o dan Reoliadau Iechyd Rhyngwladol. Nid oes gennym unrhyw reswm dros gredu nad oes gan UKHSA ddigon o adnoddau i gyflawni'r swyddogaethau angenrheidiol ar ran y DU.

Rhyngwladol

9. A yw Llywodraeth Cymru yn fodlon bod y fframwaith yn ystyried ei hymrwymiaidau rhyngwladol presennol?

Mae'r Fframwaith yn ystyried y rhwymedigaethau o dan IHR a'r TCA ac nid yw'n effeithio ar ymrwymiaidau rhyngwladol eraill Llywodraeth Cymru.

10. Darparwch asesiad Llywodraeth Cymru o sut mae'r fframwaith yn darparu ar gyfer gwahaniaeth ac alinio rhwng ymrwymiaidau a gweithgaredd iechyd rhyngwladol y pedair gwlad, er enghraifft Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth Llywodraeth Cymru gyda Sefydliad Iechyd y Byd ar degwch iechyd neu ei chymorth diogelu iechyd y cyhoedd i genhedloedd Affrica yn ystod y pandemig.

Mae'r fframwaith yn fecanwaith i wledydd y DU allu cydweithredu ar faterion sy'n ymwneud â diogelu iechyd a diogelwch iechyd, a llunio safbwyntiau a dulliau cyffredin lle y bernir ar y cyd bod hynny'n briodol. Bydd y pedair gwlad yn cadw golwg ar y risgiau a bydd hynny'n dylanwadu ar y rhaglen waith.

Gall aelodau'r fframwaith gryfhau'r cydweithio mewn meysydd eraill hefyd, gan gynnwys:

- a) Datblygu ffyrdd ar lefel y DU o ymdrin â materion diogelu iechyd y cyhoedd sy'n gofyn am ymgysylltu â phartneriaid rhyngwladol, gan gynnwys Sefydliad Iechyd y Byd (WHO), y Ganolfan Ewropeaidd ar gyfer Atal a Rheoli Clefydau (ECDC) ac Aelod-wladwriaethau'r UE.
- b) Nodi cyfleoedd pellach i ymgysylltu â phartneriaid rhyngwladol, gan gydnabod a lle y bo'n briodol, gan adeiladu ar unrhyw ymrwymiaidau presennol a allai fod gan y Partïon.

Fodd bynnag, nid yw'r cydweithio hwn yn golygu na chaiff gwledydd unigol drefnu eu hymrwymiaidau a'u cytundebau iechyd rhyngwladol dwyochrol eu hunain.

11. Cadarnhewch sut yr ystyriwyd ac yr ymgorfforwyd rhwymedigaethau rhyngwladol presennol yn y fframwaith ac eglurwch sut y bydd rhwymedigaethau'r dyfodol yn cael eu hymgorffori.

Mae'r Fframwaith yn ystyried y rhwymedigaethau o dan IHR a'r TCA. Nid yw'r Fframwaith yn effeithio ar ymrwymiaidau rhyngwladol eraill Llywodraeth Cymru.

12. Rhowch ragor o wybodaeth am rôl Llywodraeth Cymru neu gyrff Cymreig o ran cyflawni agweddau rhyngwladol y fframwaith. Er enghraifft, a yw'r fframwaith yn rhoi cyfleoedd ar gyfer rôl ddatganoledig yn natblygiad polisi tramor y DU, fel y darperir mewn fframweithiau eraill.

Y DU yw llofnodwr yr IHR a'r TCA. Gan fod cysylltiadau rhyngwladol yn hyn o beth yn fater sydd wedi'i neilltuo i Lywodraeth y DU, yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol sydd â'r cyfrifoldeb cyffredinol am lunio polisi'r DU. Fodd bynnag, gan fod diogelu iechyd yn gyfrifoldeb datganoledig, rhaid wrth gydgyssylltu rhwng y pedair gwlad o ran rhoi'r rhwymedigaethau rhyngwladol yn y maes hwn ar waith ledled y DU ac adlewyrchir hynny yn Rheoliadau Diogelwch Iechyd (Ymadael â'r UE) 2021, y Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth ac wrth ddatblygu meysydd perthnasol y rhaglen waith.

13. Cadarnhewch a yw'r fframwaith yn rhoi cyfleoedd ar gyfer cynrychiolaeth o Gymru mewn fforymau rhyngwladol, naill ai gan Lywodraeth Cymru neu gyrff Cymreig.

Yr Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am drafod â gwledydd eraill sut i gydweithredu ar ddigwyddiadau iechyd cyhoeddus difrifol (gan fodloni gofynion y TCA a'r IHR). Bydd Gweinidogion Iechyd y Llywodraethau Datganoledig a'u hasiantaethau iechyd cyhoeddus priodol yn gyfrifol am gydlynu a rhannu gwybodaeth â'i gilydd at y dibenion hyn.

Anghydfodau

14. A yw Llywodraeth Cymru yn fodlon bod y dull o ddatrys anghydfodau ar gyfer y fframwaith yn addas i'r diben?

Ydw, rwy'n credu fod y mecanweithiau'n gadarn ac yn gymesur. Cawsant eu datblygu gan bedair gwlad y DU a chafwyd eu cytundeb arnynt.

15. Pwy fydd y canolwr terfynol os bydd anghydfod, ac a fydd hawl i apelio os bydd un o'r partion yn anfodlon â'r modd y cafodd yr anghydfod ei ddatrys?

Y nod yw y datrys unrhyw faterion trwy drafodaeth a thrwy ddilyn proses o gamau. Nodir hynny yn nogfennau'r fframwaith. Yn ôl ein profiad ni o ddelio â llywodraethau eraill y DU ynghylch materion deddfwriaethol yn y meysydd polisi hyn, ceir lefel uchel o barodrwydd ar y cyfan i chwilio am atebion sy'n dderbyniol i'r ddwy ochr. Dylid nodi hefyd y bydd y Pwyllgor Sefydlog Rhyngweinidogol, a sefydlwyd o dan yr Adolygiad o Gysylltiadau Rhynglywodraethol, yn monitro'r rhaglen fframweithiau gan gynnwys unrhyw rwystrau i'w cynnydd.

16. A fydd Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybod i'r Senedd am anghydfodau a godir drwy'r fframwaith?

Ydw, rwy'n fodlon ymrwymo i ysgrifennu at y pwyllgor(au) priodol os codir unrhyw anghydfodau ffurfiol o dan y fframwaith gan Gymru neu mewn perthynas â Chymru.

Tryloywder ac atebolrwydd

17. A wnaeth Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru ymgysylltu ag unrhyw randdeiliaid yng Nghymru wrth ddatblygu'r fframwaith dros dro? Sut mae'r fframwaith dros dro yn adlewyrchu ymateb rhanddeiliaid?

Ymgynghorwyd a thrafodwyd yn eang â'r Llywodraethau Datganoledig ac asiantaethau iechyd cyhoeddus y DU wrth ddatblygu'r Fframwaith (a Rheoliadau Diogelwch Iechyd (Ymadael â'r UE) 2021). Defnyddiwyd Grŵp Pontio'r UE ar Ddiogelu Iechyd y Pedair Gwlad, a oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o Lywodraeth y DU, y Llywodraethau Datganoledig ac asiantaethau iechyd cyhoeddus y DU, fel y prif fforwm i drafod polisi. Cynhaliwyd tri gweithdy undydd, yn Llundain, Caerdydd a Belfast, yn ogystal â chyfarfodydd bob pythefnos i ddatblygu'r Fframwaith gydol 2020 a 2021.

Trafodwyd datblygiad y Fframwaith yng Ngrŵp Cynghori'r Prif Swyddog Meddygol ar Ddiogelu Iechyd. Mae'r grŵp aml-asiantaeth hwn yn cynnwys cynrychiolwyr rhanddeiliaid allweddol yn y sector cyhoeddus megis Byrddau Iechyd a Llywodraeth Leol.

Roedd sylwadau Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru ar y cyfan yn gefnogol i gynnwys y Fframwaith drafft a chafodd y newidiadau a'r ychwanegiadau y gwnaethom eu hawgrymu naill ai eu derbyn neu cawsom esboniad llawn pam y cawsant eu gwrthod.

18. Sut y bydd y Senedd a rhanddeiliaid yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am weithrediad parhaus y fframwaith?

Bydd swyddogion yn monitro gweithrediad y fframweithiau penodol sy'n berthnasol i'w meysydd polisi ac yn gofyn am fewnbwn gan rhanddeiliaid yn ôl y gofyn. A siarad yn fwy cyffredinol, bydd y Pwyllgor Sefydlog Rhyngweinidogol yn monitro cynnydd y rhaglen fframweithiau fel rhan o'r rôl a roddwyd iddo o dan yr Adolygiad o Gysylltiadau Rhynglywodraethol. Disgrifir y rôl honno yn adroddiad cynnydd Llywodraeth y DU ym mis Mawrth 2021, sef *'Goruchwyllo'r rhaglen fframweithiau cyffredin a'i threfniadau llywodraethu'*. Y disgwyl yw y bydd adroddiadau ar fframweithiau yn ddogfennau cyhoeddus pan fydd y Gweinidogion portffolio wedi'u cymeradwyo a byddant ar gael i'r pwyllgorau perthnasol yn y pedair gwlad yn ogystal â rhanddeiliaid perthnasol eu gweld.

19. Sut y bydd y Senedd a rhanddeiliaid yn gallu cyfrannu at y broses o adolygu a diwygio'r fframwaith?

Yn ôl yr amserlen, mae gofyn adolygu'r fframwaith chwe mis, blwyddyn, a thair blynedd ar ôl ei ddechrau. Wedi hynny, cynhelir adolygiad cyfnodol bob tair blynedd. Caiff unrhyw aelod o'r Fframwaith ddefnyddio trydydd parti i roi cyngor unrhyw adeg yn y broses ac felly byddwn yn gofyn am farn rhanddeiliaid perthnasol yn ystod y broses adolygu neu ddiwygio yn ôl y gofyn.

Os caiff y Fframweithiau eu newid, rhoddir gwybod i bwyllgorau Senedd Cymru er mwyn iddynt allu craffu ar y newidiadau ar lefel sy'n briodol ac yn ofynnol.

Yn gywir



Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services